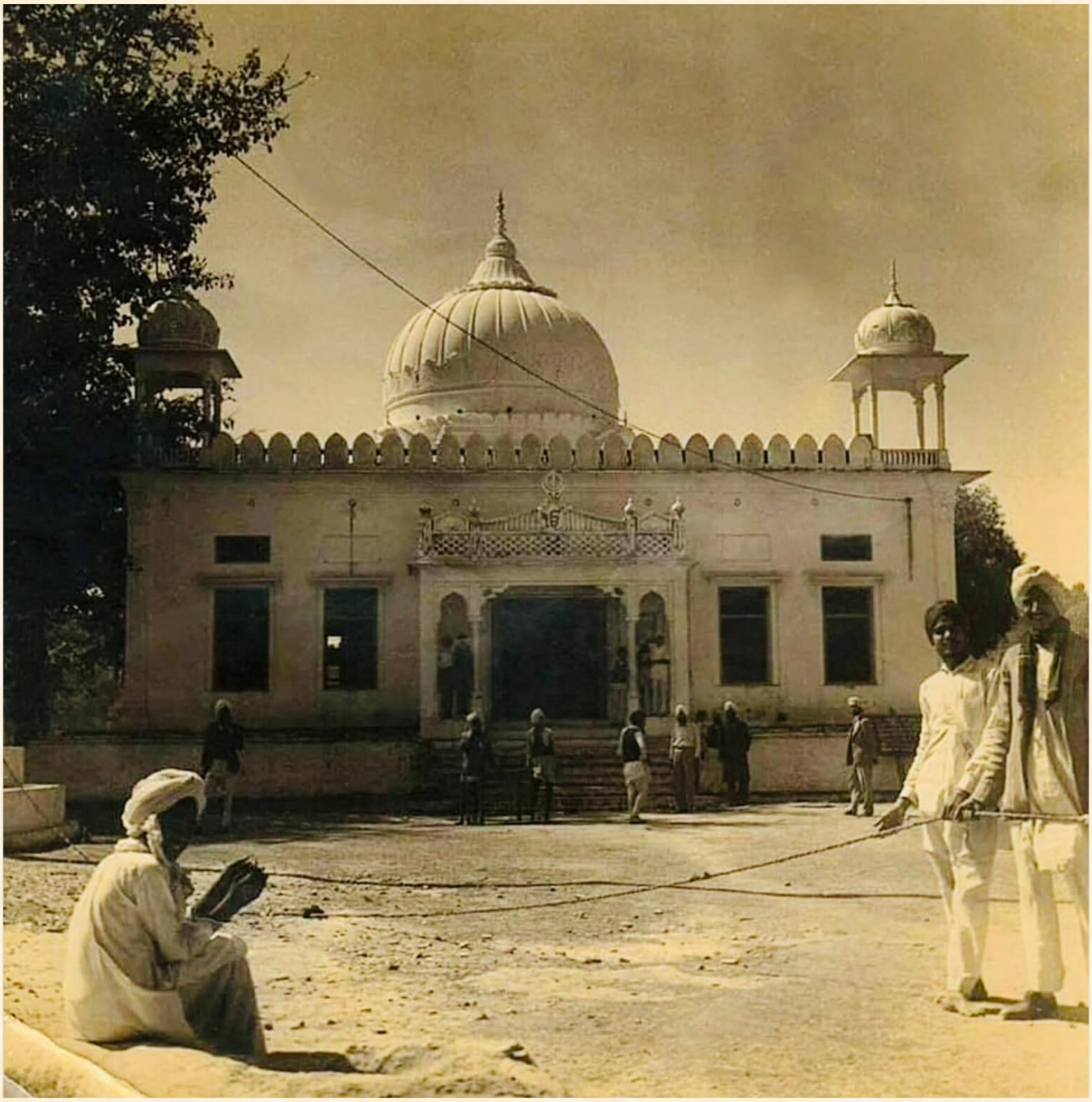
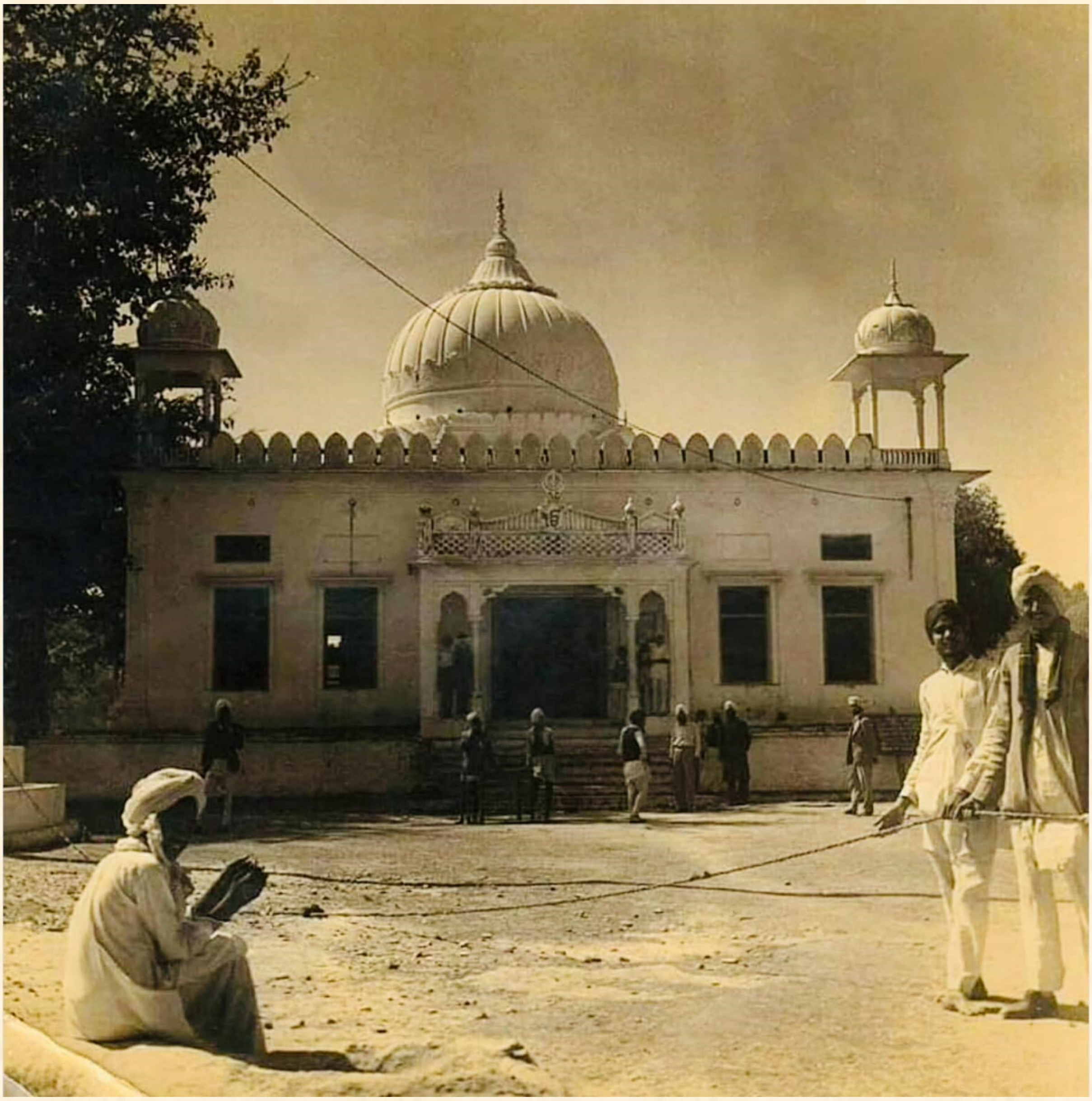
Gurudwaras Guru Teg Bahadur Ji

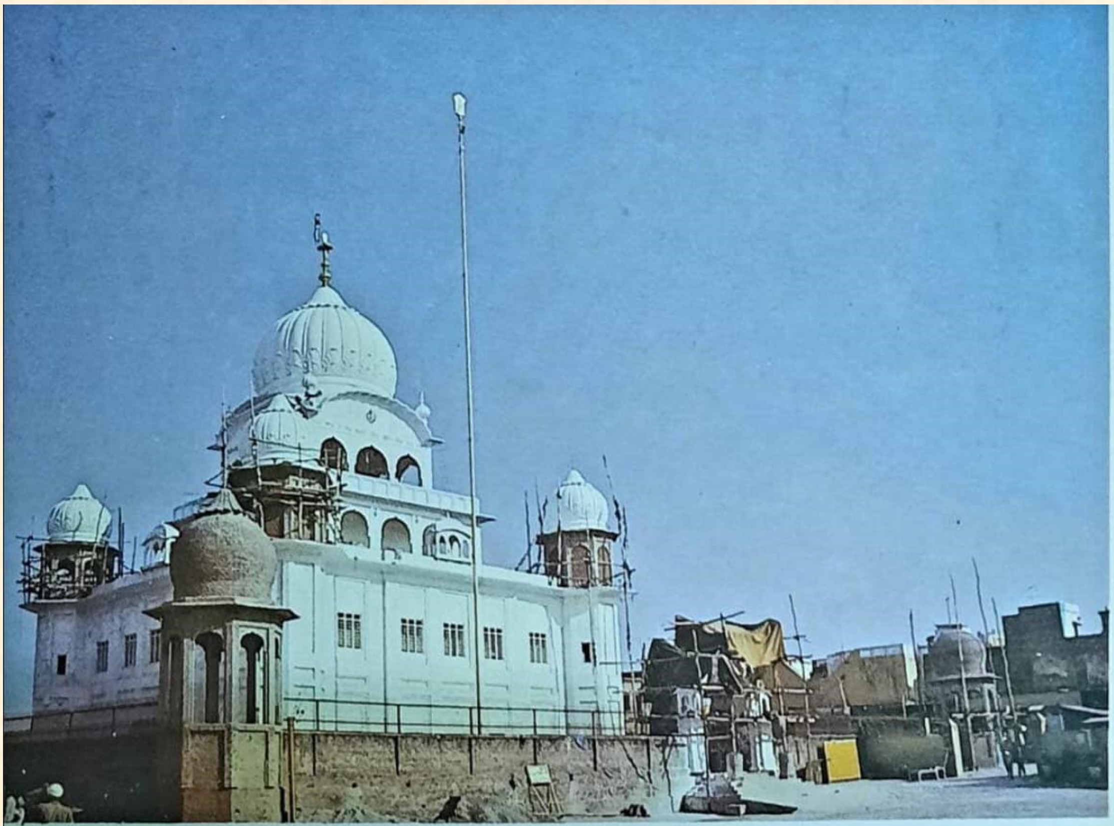

Dr. Anurag Singh

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕ
ਗੁਰਧਾਮ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ੧੯੫੮ ਵਿੱਚ
ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ(ਪਿਤਾ ਜੀ)ਨੇ
ਖਿਚੀਆਂ,ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।ਸੰਗਤ ਅੱਜ ਇਹ
ਗੁਰਧਾਮ ਇਸ ਸਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸੱਕਦੇ।ਬੱਸ
ਯਾਦਾਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ।

ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਧਾਮ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ(੧੯੬੦) ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨ ਯਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਬੱਚੀ।ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਮਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ,ਜੋ ਹੁਣ ਸਵਾਰਥੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ (ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ) Fortress of Chamkaur (Chamkaur Sahib)
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਤਹਿ ਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (ਸਰਹਿੰਦ) Gurdwara Fateh Garh Sahib (Sirhind)

Not related to military but sharing it. Hope admins are ok !

Maharaja Patiala laying foundation at Fatehgarh Sahib, carrying the first basket of earth for the building of the shrine to the two infant sons of Guru Gobind Singh Ji. The shrine is now known at Gurdwara Fatehgar Sahib where the two younger sons of the tenth Guru were bricked alive by the Mughals.

Original photograph with a typed caption pasted on reverse date 1st February 1945

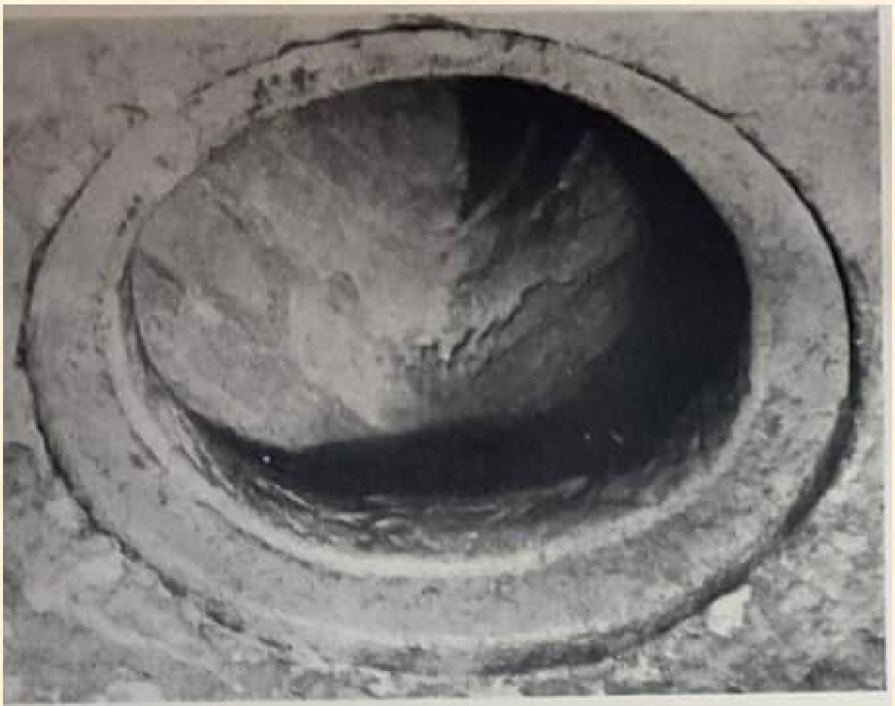
ਹੇਠ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਤਹਿਗੜ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਇਮਾਰਤ ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦੇਵਿਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਕੀਤੀ।ਹੁਣ ਆਲੇ ਦੁਮਾਲੇ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਖਾਲ਼ੀ ਨੱਜਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

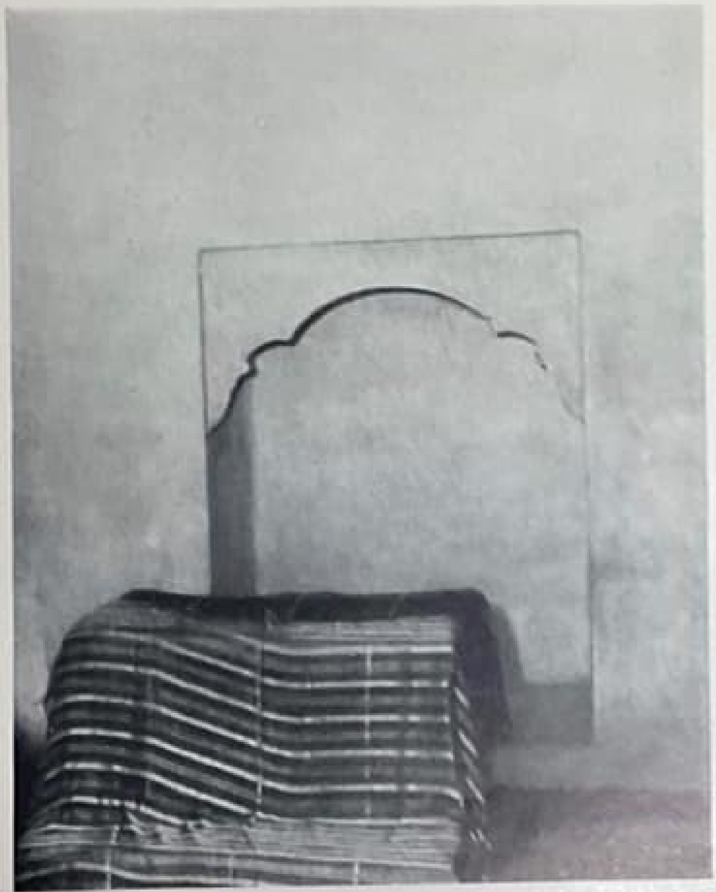
Gurdwara Mai Than, Agra

The Garden of the Muslim Nawab at Patna, where Guru Tegh Bahadu
met his son, Gobind Das for the first time

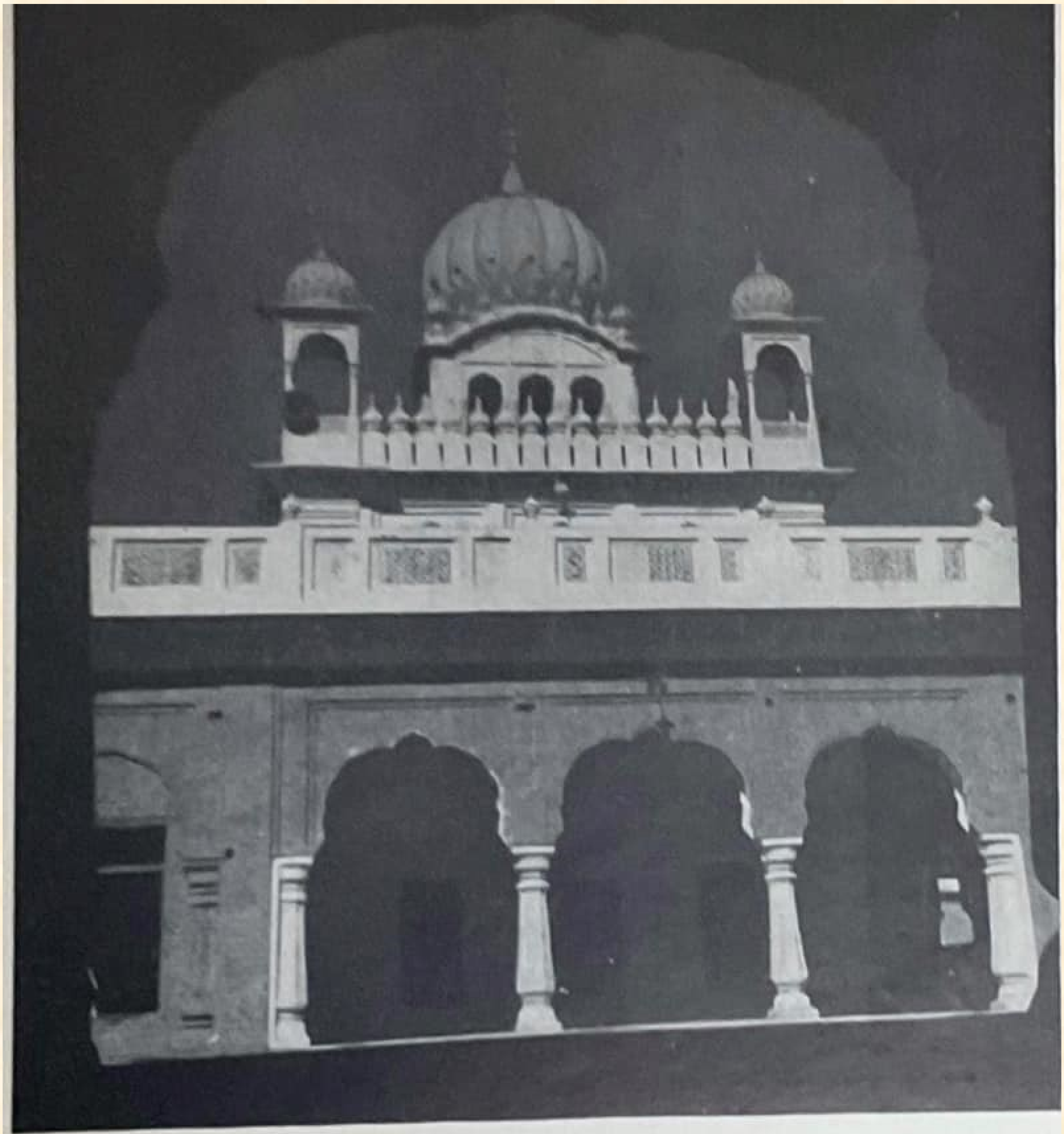
Spring of the Ganges Water in the Benaras Shrine

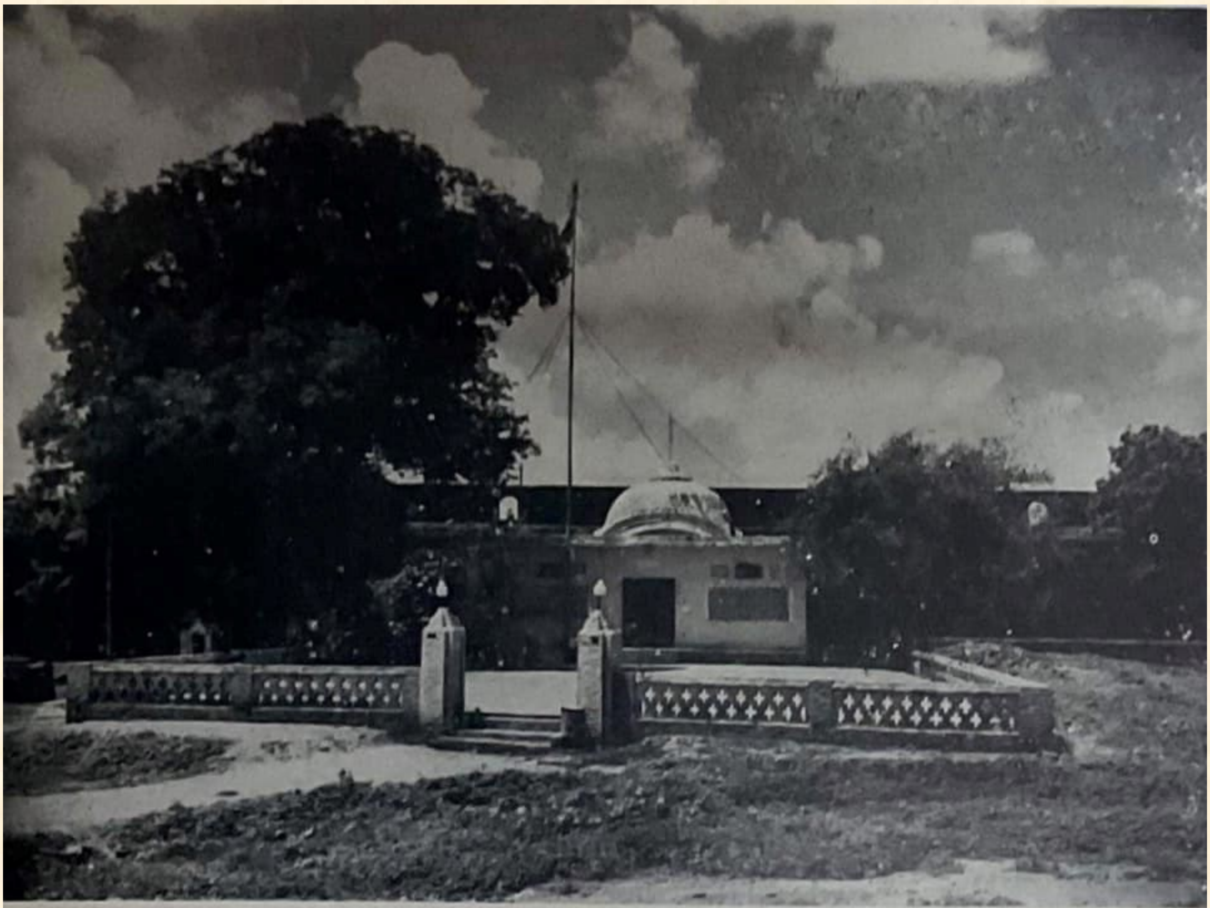
Meditation room of Guru Tegh Bahadur in the Benaras Shrine

Sis Ganj Shrine, Chandni Chowk, Delhi, where Guru Tegh Bahadur was beheaded

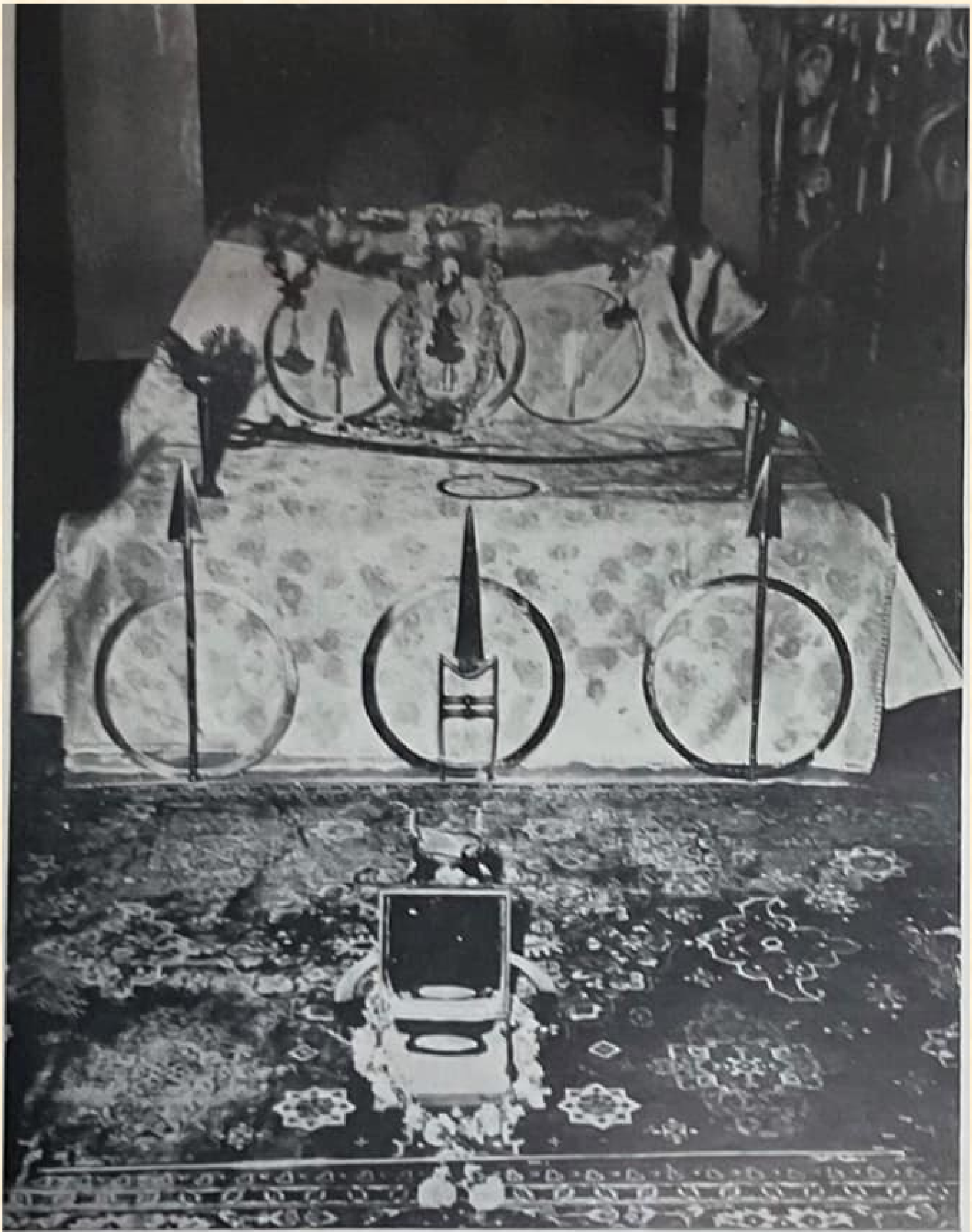
Sis Ganj, Anandpur, where Guru Tegh Bahadur's head was cremated

Saif-ud-din's Garden at Saifabad

Guru Tegh Bahadur
(*Mughal Style :* Original at Allahabad)

Gurdwara Rakabganj, Delhi (*inside view*)

Gurdwara Pukka Sangat, Allahabad

Anandpur: the place where the Brahmins of North India met Guru Tegh Bahadur under the leadership of Pundit Kirpa Ram begging him to save Hinduism from being annihilated by Aurangzeb

Gurdwara Walla Sahib

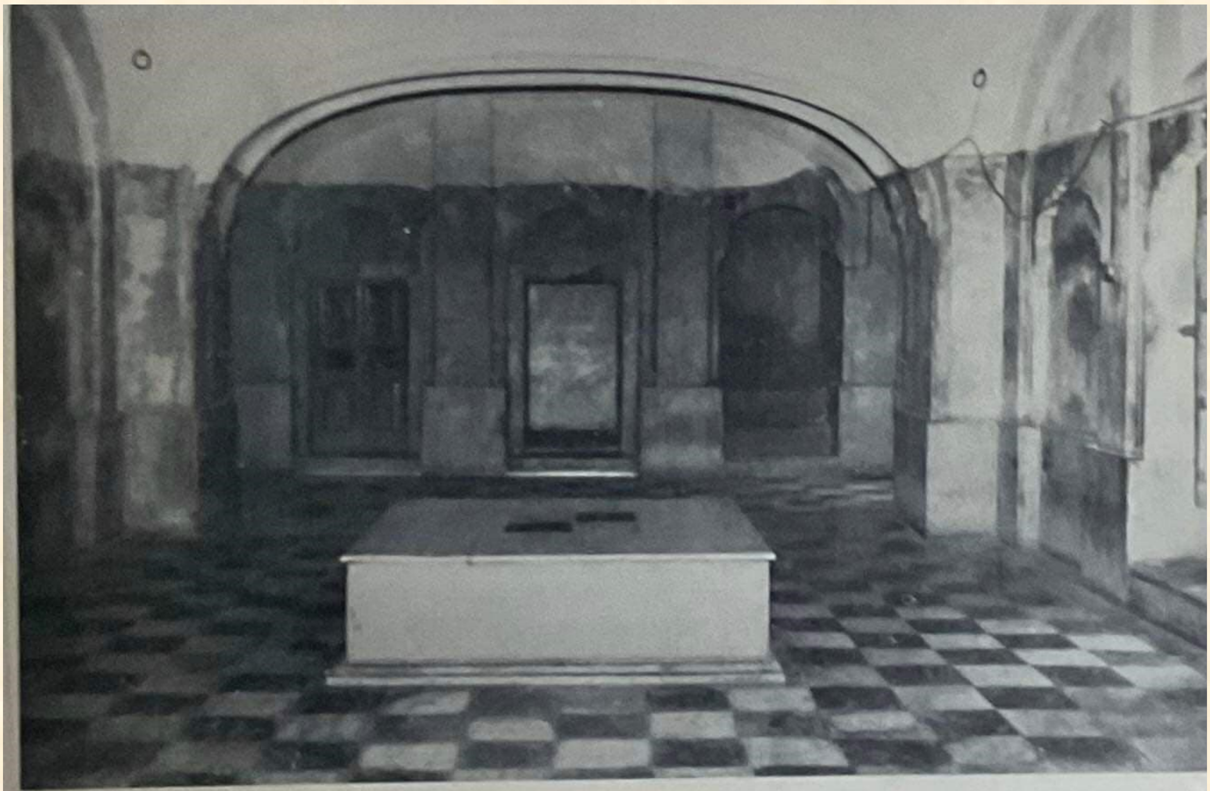
Historic Shrine, *Damdama Sahib*, Dhubri (Assam) built jointly by the Mughal and Assamese armies to commemorate the peace brought about by Guru Tegh Bahadur between them

Gurdwara Dukhniwaran, Patiala

Manji Sahib, Bakala

Guru Ke Mahal, Amritsar (inside view)
(The room in which Guru Tegh Bahadur was born)

Gurdwara Moti Bagh, Patiala

Gurudwara Paonta Sahib

Gurdwara Bangla Sahib · Follow
3 d ·
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਲਈ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ
... See more
GurdwaraBanglaSahibofficial

CHAP. I. B.

METEOROLOGY.
Rainfall.

1.	Nahan	.. 60·5
2.	Pachahd	.. 68·3
3.	Rainka	.. 67·8
4.	Paonta	.. 63·3

The marginal statement gives the average rainfall for the ten years 1921—1931. Cis-Giri the rains last from June to September, and trans-Giri, rain falls in April also. In the cold weather rain falls from December to February. Trans-Giri the rainfall is heavier than it is cis-Giri.

Drinking water. There are very few wells in Sirmur and hardly any tanks in the high hills. Barring the Rainka lake the only tanks of importance are the Rani Tal, Pucca Tank, Kalisthan Tank and Kachcha Tank situated in the town of Nahan. Drinking water is obtained from natural streams and springs, and the supply is often deficient in the lower ranges, even Nahan itsef used to be insufficiently supplied with water during the hot weather.

Water-works. In 1967 Raja Siri Surendra Bikram Prakash conceived the idea of Water Works and the scheme was developed with the consultation of Rai Bahadur Sir Ganga Ram, C.E., of the Punjab and other Engineers. The scheme was executed by Messrs. Turner Hoare and Co., Bombay, in the year 1972. Water is brought through an iron pipe from Nahar Sabar Springs situated at a distance of 15 miles in the north of Nahan on the Gravity flow system. The main hydraulic tank which has the capacity of 300,000 gallons is fixed at a high position in the compound of 'Brightland Bungalow' in the vicinity of Guests House No. 1. There are two subsidiary tanks, one in the courts compound and the other in the Cantonment. These works removed a much felt want and are a great boon to the public of Nahan.

Earthquake and Floods. In 1905 an earthquake of extraordinary duration and strength passed throughout the State affecting the water level of the springs in many places.

In 1924 the Tons, Giri and Jamuna rivers rose to a record height and several villages were damaged and arable lands swept away in the Paonta Tehsils.

੧੯੨੪ ਵਿੱਚ ਟੌਂਸ,ਗਿਰੀ,ਜਮੁਨਾ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱੜਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ,ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨੀਚੇ ਨਾਹਨ ਦੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਵਾਏ ਮੰਦਰ ਦੀਆ ਮੂਰਤੀਆਂ ਬਹਿ ਗਈਆਂ।ਹੁਣ ਇਮਾਰਤ ਨਵੀਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

PAUNTA.

CHAP. IV.

PLACES OF INTEREST.

Paunta lies in 77° 40′ N. and 30° 45′ E. It has a population (1931) of 408. The Jumna flows close by on its east and south. It commands a fine view of the Dera Dun and its hills. The town contains a famous Sikh temple where fairs are held on the Holis in March and the Baisakhi in April. Guru Gobind Singh resided here for about three years (1742—45 Bikrami) and therefore the place is considered sacred. The colonization of the Kiarda Dun by Sikhs has increased its population. It also contains a fine Hindu temple, built by the daughter of Raja Fateh Parkash on the bank of the Jumna. By her request she was cremated here, and a fine marble tomb was erected on the spot. Between the two temples is a spacious encamping ground with fine avenues of trees. The Rampur ferry is only three miles distant. The Tahsil (twenty-six miles from Nahan) is built of good pakka masonry. Bhagani, where Guru Gobind Singh defeated the combined forces of the Rajas of Garhwal and Bilaspur, is about eight miles from Paunta. The town has a dispensary, rest-house and post office. The Western Jumna Canal authorities have a telephone office near the camping-ground whence information of the daily rise and fall of the Jumna is sent to Tajewala.

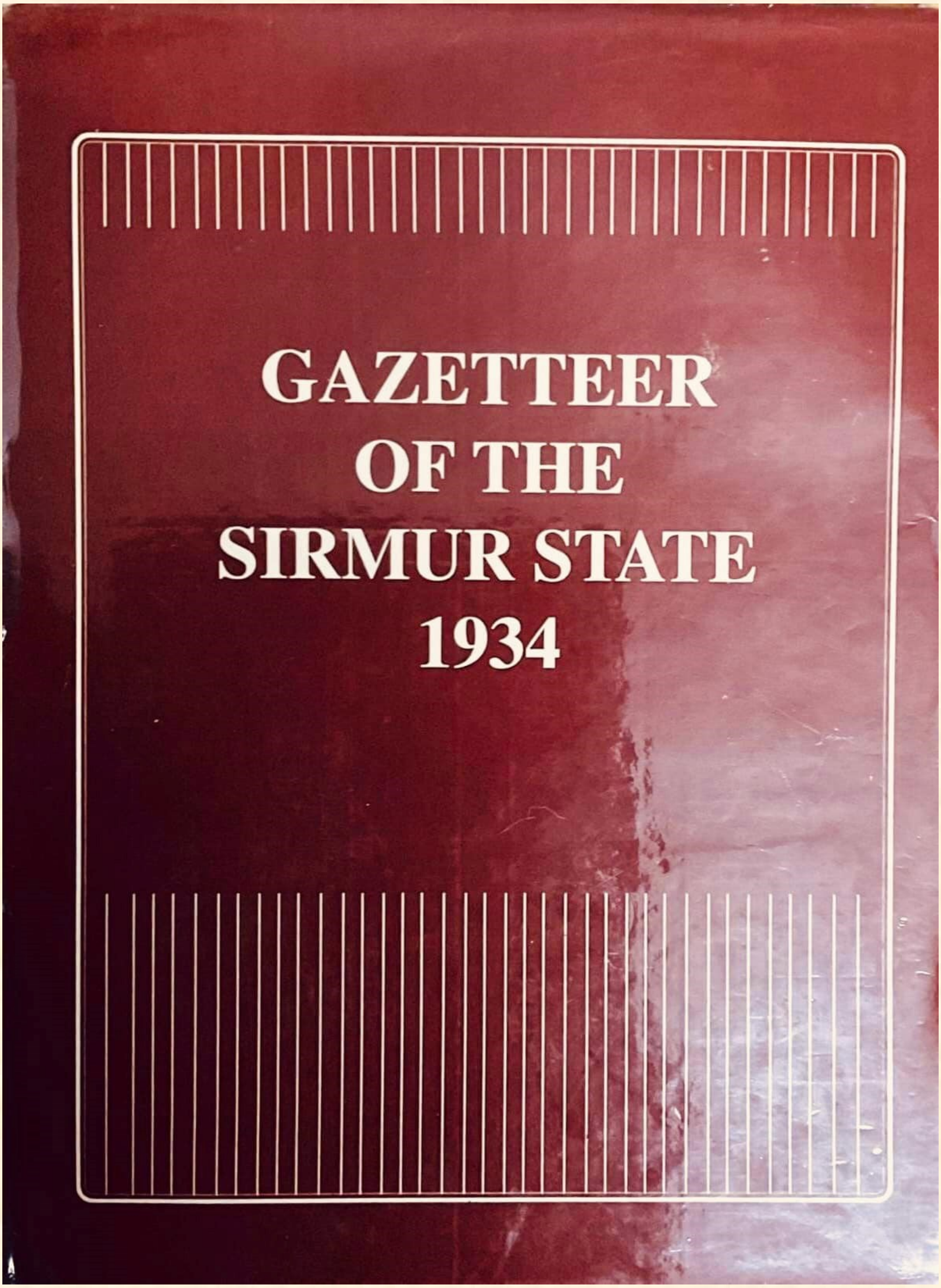
RAJGARH.

Rajgarh fort lies in 30° 52′ N. and 77° 23′ E. on a natural terrace. It is square, with a tower at each corner about forty feet high and twenty square. Fired and nearly demolished by the Gurkhas in 1814, it was subsequently restored. Its elevation above sea level is 7,115 feet. Rajgarh is the head-quarters of the forest division of that name, and the Divisional Officer lives in the fort. About half a mile from the fort is a small bazar inhabited by Kangra Suds, who act as bankers for the surrounding villages. There is a post office and dispensary.

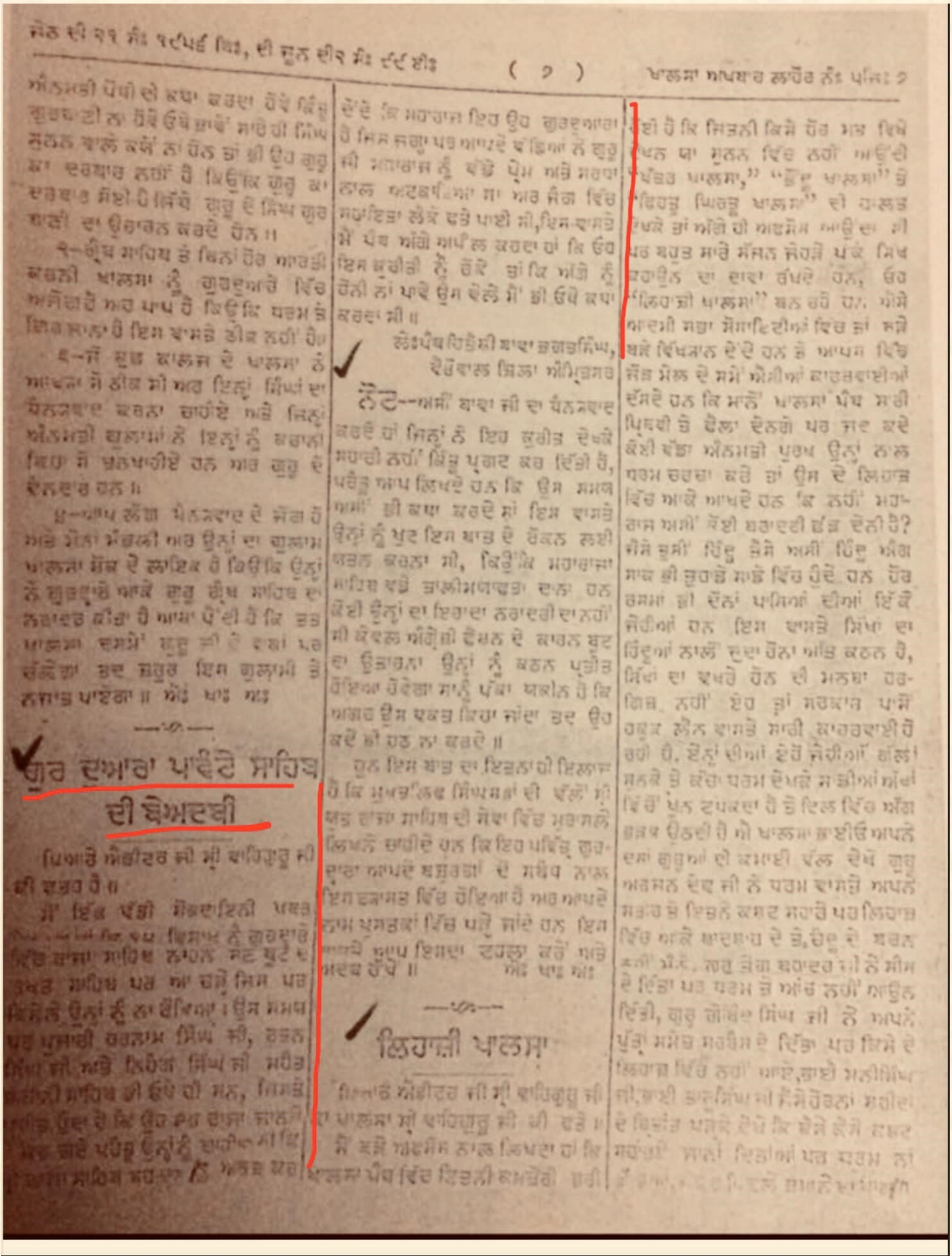
SAIN.

The Sain range lies between 30° 37′ and 30° 51′ N. and 77° 15 and 77° 29′ E. Thornton states that its length is about 25 miles, running from north-west to south-east. This range divides the basin o the Jalal from that of the Giri. Its estimated elevation above sea leve is from 6,000 to 8,000 feet. It is the most fertile range in the cis-Gir

ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਿਸ਼ਤਾ।੧੯੩੧ ਵਿੱਚ ਅਬਾਦੀ ੪੦੮ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਹੈ।।

ਸਿਰਮੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਗੈਜੇਟੀਅਰ ੧੯੩੪ ਇਸ ਪੋਸਟ ਦਾ ਸਰੋਤ।

ਗੁਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਂਵਟੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ

ਲਿਹਾਜ਼ੀ ਖਾਲਸਾ

ਖਾਲਸਾ ਅਖਬਾਰ ਲਹੌਰ ਜੇਠ ੨੧,੧੯੯੬ਬਿ:/੨ ਜੂਨ,੧੯੩੯ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਹੈ।

CHAP. I. C.
HISTORY.
Dynastic table.

HEAD OFFICE LIST.			Length of reign.		MAHANTS' LIST.
Sambat.	Name of Raja.	A. D.	Years.		Name of Raja.
1672—1673 ..	30. Ude Chand Parkash	1615—1616..	1	1	Ude Chand.
1673—1687 ..	31. Karam Parkash ..	1616—1630..	14	19	Karam. } 78.
1687—1711 ..	32. Mandhata Parkash ..	1630—1654..	24	29	Mandhata. } 78.
1711—1721 ..	33. Sobhag Parkash ..	1654—1664..	10	19	Mahi.* } 78.
1721—1741 ..	34. Budh Parkash ..	1664—1684..	20	11	Medni. } 78.
1741—1761 ..	35. Mat Parkash ..	1684—1704..	20	9	Hari.
1761—1769 ..	36. Hari Parkash ..	1704—1712..	8	7	Bhupat.
				7	Bhupat.
1769—1793 ..	37. Bije Parkash ..	1712—1736..	24	36	Bijai.
1793—1811 ..	38. Partib Parkash ..	1736—1754..	18	8	Birti.
1811—1827 ..	39. Kirat Parkash ..	1754—1770..	16	16	Krat.
1827—1846 ..	40. Jagat Parkash ..	1770—1789..	19	19	Jagat.
1846—1850 ..	41. Dharm Parkash ..	1789—1793..	4	4	Dharm.
1850—1872 ..	42. Karam Parkash ..	1793—1815 (abdicated).	22	13	Karm.
1872—1907 ..	43. Fateh Parkash ..	1815—1850..	35	35	Fateh.
1907—1913 ..	44. Raghbir Parkash ..	1850—1856..	6	5½	Raghbir.
1913—1955 ..	45. Shamsher Parkash ..	1856—1898..	42	42	Shamsher
1955—1968 ..	46. Surindar Bikram Parkash.	1898—1911..	13		
1968—1990 ..	47. Amar Parkash ..	1911—1933..		22	
1990— ..	48. Rajandar Parkash the ruling Maharaja.	1933 ..			

*A legend recounts that Mahi Parkash demanded a daughter in marriage from Rup Chand of Keonthal. This admission of subjection was resisted and the forces of both States met on the Besu Dhar. Sirmur was defeated but aided by his father-in-law, the Raja of Goler, Mahi Parkash attacked Hat Koti whereupon Rup Chand was defeated and his son gave him his sister in marriage.

The chronology of the Rajas of Sirmur offers a few difficulties. It is drawn from two sources,—one a list of the Rajas kept in the State archives, the other a list in the custody of the *mahant* of Jagan nath, at Nahan. The former list shows the dates of each Raja's accession and death; the latter only the length of his reign. The few discrepancies are most marked in the first few reigns (1099—1127), and for the period 1127—1583 the two lists are in strict accord with one or two exceptions. But with the reign of Bakhat Parkash a period of confusion begins. The *mahant's* list omits Bhupat Parkash but makes Bakhat's reign 32 years instead of 22, making the total number of years from Bakhat's accession to Ude Chand's demise 33, as in the State list. From 1616 to 1754 both lists give a total of 138 years, but there are numerous discrepancies in the lists of the Rajas, and, even when the names agree, in the length of reigns. These probably point to dynastic troubles or interference in the succession on the part of the Mughal Emperors to which the State chronicles do not allude. Lastly, there is a discrepancy in the reign of Karm Parkash who abdicated in 1815.

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੇ ਨਾਹਨ ਨਰੇਸ਼ ਮੱਤ ਪਰਕਾਸ਼ ੧੬੮੪-੧੭੦੪ ਈ।੧੮੯੮ ਵਿੱਚ ਨਾਹਨ ਨਰੇਸ਼ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿਕਰਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਹੈ।

A-IV TOWNS AND URBAN AGGLOMERATIONS CLASSIFIED BY POPULATION IN 1971 WITH VARIATION SINCE 1901

APPENDIX-II

Changes in area and population of Towns between 1961 and 1971 and reasons for change in area

Name of Town (District)	Area (in Km².) 1961	Area (in Km².) 1971	Population 1961	Population 1971	Reason for the change in area
1	2	3	4	5	6
CHAMBA					
Chamba	2·36	2.35	8,609	11,814	Due to computational error.
Dalhousie M.C.	7.61	7.58	2,739	4,296	Due to computational error.
Bakloh	1.66	2.58	3,141	1,907	Due to computational error.
KANGRA					
Nurpur	3·89	4.75	3,405	4,251	Due to computational error.
Dharamsala	11·63	10.63	10,255	10,939	Due to computational error.
Kangra	1·81	1.12	5,775	5,999	Due to computational error.
Yol	10·23	10·96	10,292	7,992	Due to computational error.
Nagrota	3·89	1.50	2,592	2,922	Due to computational error.
Una	1·63	1.57	5,166	6,328	Due to computational error.
MANDI					
Jogindar Nagar	2·56	2.63	2,710	4,004	Due to computational error.
*Mandi	10·36	4.00	13,034	16,849	Due to jurisdictional Change.
Sundar Nagar	11·58	11.46	5,782	21,304	Due to computational error.
KULU					
Sultanpur (Kulu) ..	5·18	6·68	4,886	8,958	Due to jurisdictional change.
MAHASU					
Rampur	1·30	8·00	2,079	2,623	Due to computational error.
Theog	0·70	4·00	1,536	1,328	Due to jurisdictional change.
Solan	7·77	3·13	6,564	10,120	Due to computational error.
SIMLA					
Simla	18·13	19·55	42,597	55,368	Due to computational error.
Jutogh	1·42	1·41	1,487	1,201	Due to computational error.
Subathu	2·41	2·40	3,216	2,884	Due to computational error.
Kasauli	2·59	2·61	4,102	3,757	Due to computational error.
Nalagarh	1·32	1·60	3,096	3,671	Due to computational error.
SIRMAUR					
Paonta Sahib	1·66	2·53	1,833	3,692	Due to jurisdictional change.

*The area of Mandi Town is reported to have increased by ·06 Sq. Km as a result of transfer of certain rural areas to it. The overall decrease in the area of this town is due to misreporting of area figure in 1961.

ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ੧੯੬੧ ਵਿੱਚ ੧੮੩੩ ਅਤੇ ੧੯੭੧ ਵਿੱਚ ੩੪੦੩ ਸੀ।।

CHAP. I. F.

RELIGION.
Sikhism.

The Sikhs have four *gurdwaras* in the State. Of these the chief is that at Paunta, where the tenth Guru, Gobind Singh, lived for nearly five years.[1] This *gurdwara* is on the bank of the Jumna twenty-six miles from Nahan, and was built by Wasawa Singh, Sandhanwalia, in Sambat 1882. The ruins of the fort built by the Guru still exist. The *gurdwara* enjoys a *muafi* of 258 *bighas kham* granted by the State, and an annual allowances of Rs. 125 and Rs. 20 from Patiala and Nabha, respectively. It also enjoys a *muafi* in Kalsia. The chief fair is held on the full moon of Phagan (puranmashi), when some two thousand persons assemble, the flag-staff (*jhanda*) is washed and a new cover put on it. Smaller fairs are held on Dusehra, Somawati Massiya and Baisakhi. The *gurdwara* contains a picture of the tenth Guru and of the Five Friends (*panch piyare*). The *pahul* is given here. The second *gurdwara* is at Bhangani, eight miles from Paunta, and commemorates the victory of Guru Gobind Singh over the Rajas of Bilaspur and Garhwal. A *bije khamb* or triumphal arch was built on the site of the battle. The fair is held on the day after the chief fair at Paunta. A third *gurdwara* is at Nahan, at the spot where the Guru once halted. It contains a copy of the *Granth*, and on the Dusehra the Maharaja worships here, with certain ceremonies. The fourth *gurdwara* is at Tokah, but it only consists of a small platform near a well, built by Fateh Singh, Ahluwalia, when he held the Naraingarh *ilaqa* in the latter part of the 19th (Bikrami) century. There is also a katcha house in which the Pujari lives and keeps the sacred Granth. About 100 *bighas* in the State are attached to the *gurdwara*, and it also enjoys a *muafi* in Naraingarh Tahsil and an annual grant of some cash from Patiala. The Gurdwara is under the management of the Mahant of Paonta. The extension in cultivation in the Dun tract of Paunta has attracted several families of Sikhs from Punjab Districts and the population of Sikhs has increased in the Paonta Tahsil.

Evil spirits.

Besides the gods who are worshipped for secular as well as for spiritual benefits, there are several kinds of spiritual beings in whom the people believe, such as the *paris* (fairies), *sohars* [2], Nar Singh, *dags*[3] and *dains*. Nar Singh, like the *pari* and *sohar*, is the evil spirit that causes demonical possession, the symptoms of which are clenching of the teeth, screaming and insensibility, and for the cure of which the Bhat has a charm invoking a number of fairies by name. While repeating this charm, the Bhat holds a branch of the *sambhalu* tree with which he sprinkles water over the person possessed, until Nar Singh enters into him, causing him to nod his head. After a while the demon makes the patient ask for a *rot* (a large loaf) or a he-goat, and this is at once offered to the demon. If a *rot* is given, it is placed

[1] From 1741 to 1746.
[2] *Sohar* is a god of evil spirits.
[3] *Dag* is a man or woman possessed of the evil eye.

ਪਾਉਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾ ਦੀਆ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਦੇ ਵੇਰਵੇ।ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟੋਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਰੇ ਅਸ਼ਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ।।

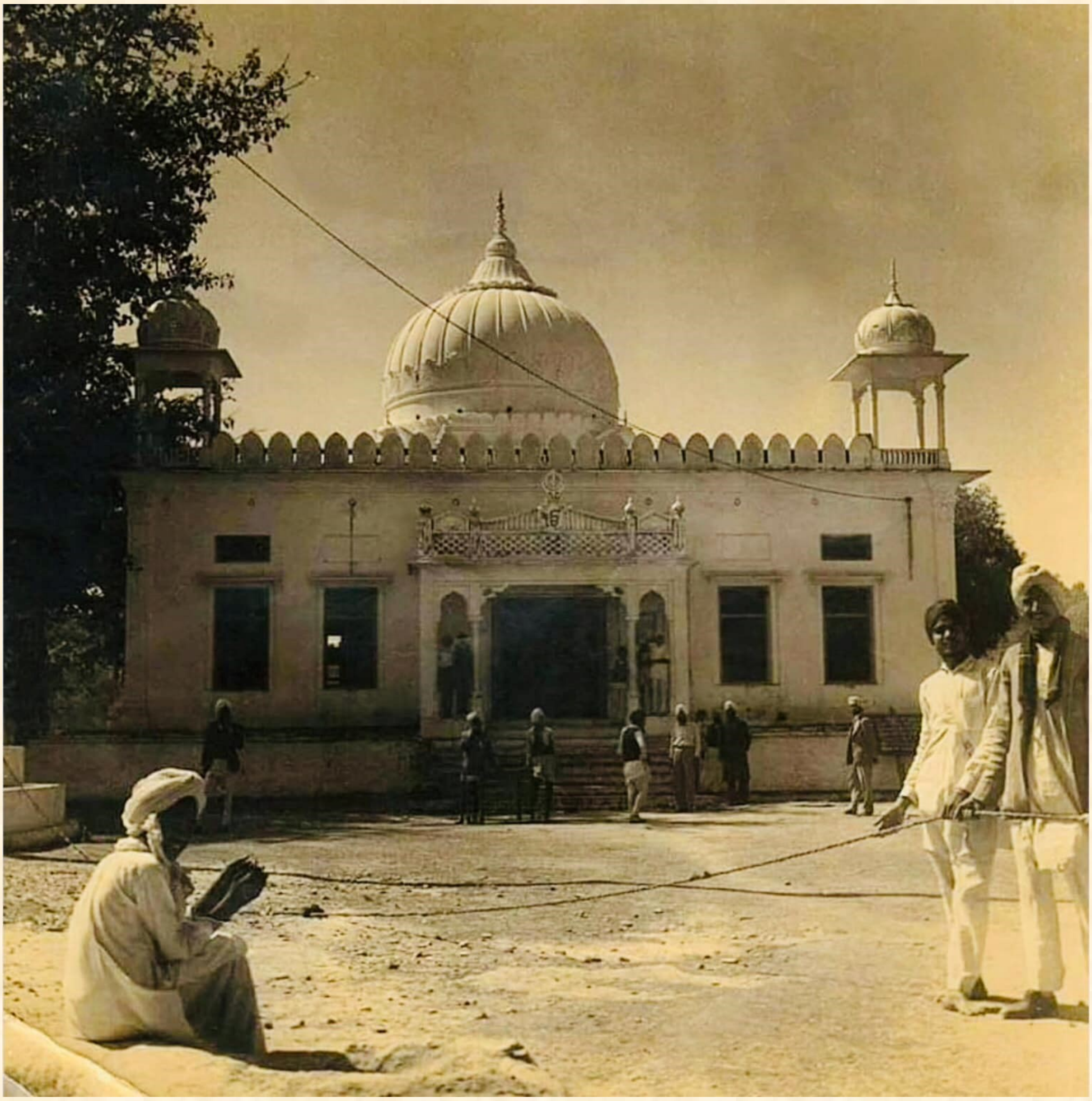
Manjinder Singh Sirsa

3 d ·

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਟਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਉਹ ਗਾਥਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾ ਸਕਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ। 🙏🏻

ਸ਼ਹੀਦੇ ਸਾਕੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਉਣਾ ਠੀਕ ਹੈ,ਪਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਿਆਸੀ ਖੇਡ ਬੰਨਕੇ ਖੱਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਮੰਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਤਸਵੀਰ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਪਰ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਹੁਲੀਆ ਜੋ ਵਿਗਾੜਿਆ ਗਿਆ ਉਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,ਕਿਓਕਿ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

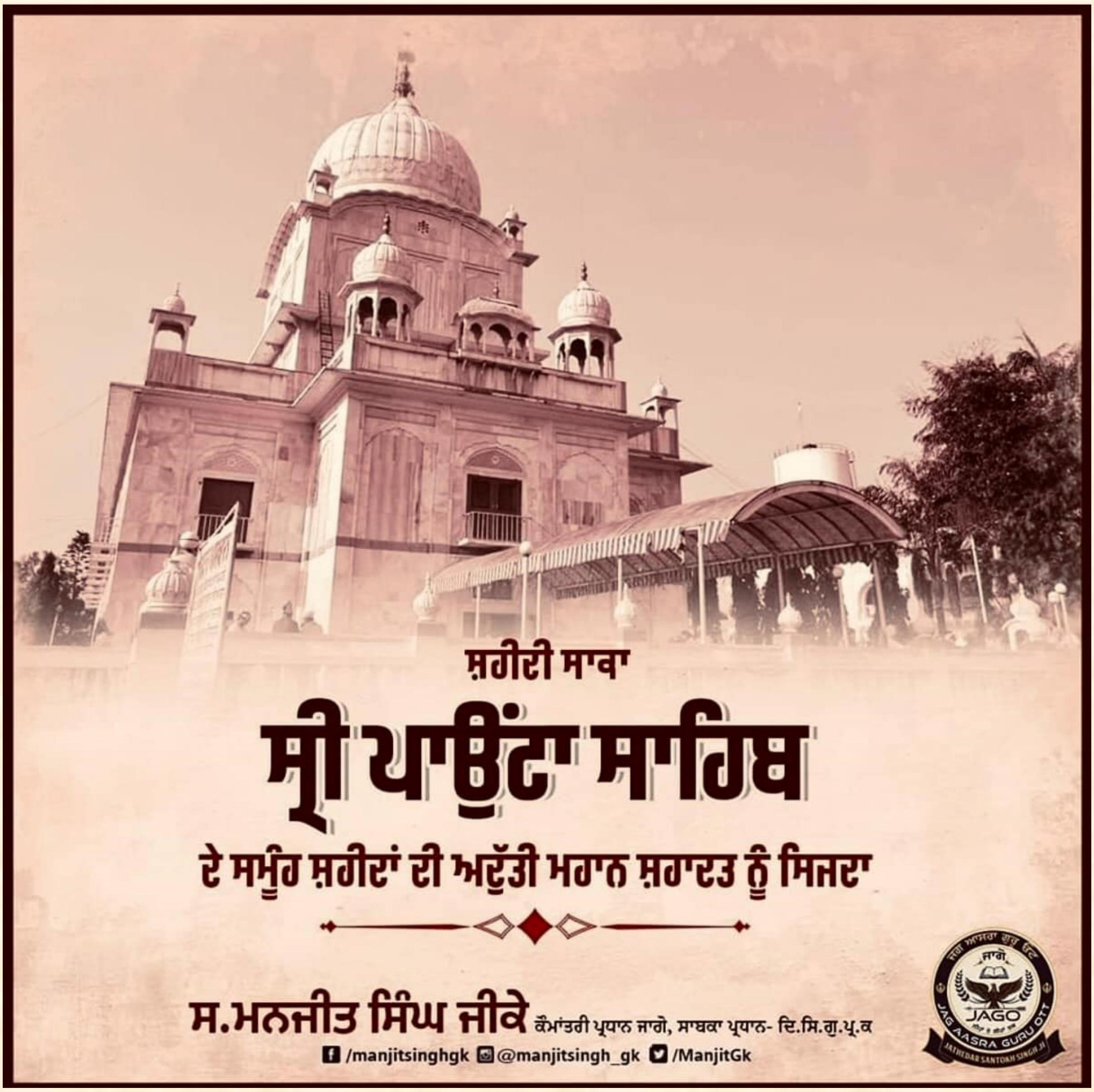
ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਅਰਾ ੧੯੬੧।ਸਾਰੀ ਪੁਰਾਤਨਤਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰੀ ਟੀਚਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।ਪੈਸਾ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਢਾਹੁਣ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਬਾਬੇ ਵੀ ਸਿੱਖ।

ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰੋ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਾਸਤਾ ਤਾਂ ਨੱਜਰ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅਤੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਉੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਓ ਦਾ ਰਾਸਤਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ੩੩੫ ਸਾਲਾਂ ਤੋ ਉਸ ਦੇ ਭੈਅ-ਭਾਓ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਤ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਯਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਣ ਦੀ ਮਨਮਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

Manjit Singh GK
3 d ·

ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਧੜਕ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ। ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਵਿੱਢੇ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਡਟਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰੜ ਯੋਧੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੌਮ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿਣਗੇ।
#SakaPaontaSahib

ਸਰਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਖੂਨੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਸੀ?ਹਾਜਰੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੀ ਬੀਬੀ ਮਨਦੀਪ ਕੋਰ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ,ਪਰ ਕੰਮ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਵਾਲੇ ਕਰਦੀ ਹੈ,ਤੇ ਸੱਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਾਗੋ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਜਗਾਓ।

Captain Amarinder Singh

3 d ·

ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਸ੍ਰੀ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕੇ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਹੰਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਣਾਮ।

ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੇਕ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਈ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਖੱਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੋਟੂ ਟੋਲਾ।

੧੯੦੧ ਤੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਹੰਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਕੋਲ ਸੀ।ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿਕਰਮ ਪਰਕਾਸ਼ ਜੁੱਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਵੜਿਆ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਪਰਬੰਧ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕੱਬਜੇ ਲਈ ਕੋਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੱਬਜੇ ਤੋ ਬਾਅਦ ਪਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਿਰਾਵਟ ਕਿਵੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।ਸਾਰੇ ਗੁਰਧਾਮਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ,ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਰ ਰੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਚੌਧਰੀ ਬੰਨਕੇ ਲੋਟੋ ਟੋਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ,ਪਰ ਅਸੀ ਚੁੱਪ ਹਾਂ।